

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Атаманчук Н. І.

*доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу дослідження проблем
взаємодії держави та громадянського суспільства*

*Київського регіонального центру
Національної академії правових наук України
м. Київ, Україна*

Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки визначено, що діяльність держави у зазначеній сфері має ґрунтуватися на підході «жодних рішень для громадянського суспільства без громадянського суспільства» та співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства на всіх етапах: проведення аналізу стану реалізації державної політики у відповідній сфері та визначення тенденцій, виокремлення проблем, вироблення варіантів їх розв'язання, розроблення проектів рішень, їх імплементації та моніторингу реалізації, оцінювання результативності [1].

Як зазначають науковці «громадянське суспільство є результатом реалізації конституційних прав громадян, які мають можливість впливати на діяльність держави та прийняття рішень органами публічної влади. Формування громадянського суспільства можливе лише за умови створення належної правової бази функціонування його інститутів, забезпечення реалізації громадянських прав, врегулювання взаємовідносин між державою, органами публічної влади, з однієї сторони, та суб'єктами громадянського суспільства, з іншої» [2, с. 9].

Поділяємо думку С. Ковальчук та М. Пивовар про те, що «в сучасних умовах перебування України в стані війни громадянське суспільство слід розглядати не лише, як суспільство вільних індивідів, але й суспільство, побудоване на правомірних (справедливих) відносинах. Базовим елементом громадянського суспільства є його незалежні самоврядні інститути, які взаємодіючи з органами державної влади, виконують важливі легітимувальні функції як усередині суспільства, так і в процесі його взаємодії з органами державної влади» [3, с. 173].

Варто зазначити, що форми та активність взаємодії громадськості та органів державної влади з питань оподаткування відрізняються залежно від рівня впливу владних інститутів на вироблення та реалізацію державної податкової політики. Саме тому для нас найбільший суспільний інтерес становлять питання співпраці з центральними

органами виконавчої влади, що мають найсуттєвіші повноваження та відповідальність за впровадження та регулювання податкових правовідносин в Україні. Серед державних суб'єктів здійснення податкової політики, хочеться зупинитися саме на податкових органах, на які покладено реалізацію державної податкової політики.

Як пише Ю. Руденко [4, с. 97] «суспільна складова частина податкової політики активізує проблему взаємодії держави та громадян в особі інститутів громадянського суспільства, що відстоюють їх приватні та суспільні інтереси, у сфері оподаткування, оскільки податкова політика держави зачіпає усіх без винятку громадян».

Зокрема, Конституцією України, окрім закріпленого зобов'язання кожного сплачувати податки і збори у порядку і розмірах, встановлених законом (ст. 67), визначається право громадян України на свободу об'єднання у громадські організації для здійснення захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів (ст. 36) [5].

Виконанню більшості завдань Державної податкової служби України (далі – ДПС України) передують взаємодія податкових органів із населенням та громадськими організаціями. Тому формування іміджу ДПС України як сервісної служби європейського зразка з високим рівнем довіри у суспільстві, є однією із стратегічних цілей діяльності ДПС на 2022–2024 роки [6], що передбачає розвиток зручних та доступних сервісів для платників; забезпечення якісного та швидкого консультування платників; удосконалення системи зворотного зв'язку з платниками; удосконалення зовнішніх комунікацій; удосконалення системи надання індивідуальних податкових консультацій; удосконалення процедури адміністративного оскарження, налагодження діалогу з платниками за рахунок впровадження практики медіації; удосконалення процедури судового оскарження з метою підвищення якості розгляду судових справ за участі органів ДПС; виховання майбутнього сумлінного платника серед школярів і студентів.

Досліджуючи питання участі інститутів громадянського суспільства у формуванні податкової політики було встановлено, що «недосконалість чинного законодавства створює штучні бар'єри для реалізації громадських ініціатив, утворення та діяльності окремих видів організацій громадянського суспільства, розгляду та врахування громадських пропозицій органами державної влади, органами місцевого самоврядування. Покращення громадської участі у формуванні податкової політики передбачає, насамперед, поширення інформації про можливості такої участі інститутів громадянського суспільства, сприяння впровадженню законів і норм щодо громадської участі. Упровадження різноманітних форм і методів участі інститутів громадянського суспільства у процесі вироблення та реалізації податкової політики сприяє, з одного боку, ефективному й безперешкодному здійсненню

громадянами своїх прав і законних інтересів у податковій сфері, з іншого – зміцненню надійності та підвищенню якості й ефективності функціонування податкової системи держави» [7, с. 921-922].

О. Десятнюк та Л. Марченко вважають, що «удосконалення податкової політики в умовах трансформації національної економіки має бути спрямоване на вирішення таких завдань, як: 1) побудова стабільної, зрозумілої та єдиної податкової системи; 2) встановлення правових механізмів ефективної взаємодії усіх її елементів та учасників у межах єдиного податкового простору; 3) формування адекватної податкової системи, що забезпечить збалансованість загальнодержавних і приватних інтересів, сприятиме розвитку підприємництва, активізує інвестиційну діяльність та виступить каталізатором нарощування національного багатства країни та добробуту населення; 4) зниження загального податкового навантаження; 5) уніфікація податкової нормативно-правової бази; 6) удосконалення процедур відповідальності за недотримання законодавства; 7) спрощення механізмів декларування та адміністрування податкових платежів тощо» [8, с. 17].

На сьогодні, в умовах воєнного стану, перед державою стоять важливі завдання щодо реалізації ухвалених змін податкового законодавства щодо зменшення податкового навантаження та стимулювання ефективної економічної діяльності платників податків у воєнний час, посилення боротьби з тіньовою економікою та корупцією, активізації конструктивного діалогу з бізнесом і громадськістю, поглиблення соціального партнерства, впровадження в процес взаємодії інформаційних та комп'ютерних технологій, надання узагальнюючих податкових роз'яснень, з метою уніфікації практики застосування податкових норм і зменшення кількості податкових спорів. Успішність заходів з реформування податкової системи та реалізації податкової політики напряму залежить від побудови надійної моделі взаємодії між платниками податків і ДПС України.

Література:

1. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки: Указ Президента України від 7 вересня 2021 року № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 20.10.2022).

2. Кельман М. С., Котуха О. С., Гентош Р. Є. Правова держава як необхідна умова розвитку громадянського суспільства. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2022. № 11. С. 5-10.

3. Ковальчук С., Пивовар М. Напрямки реформування громадянського суспільства та органів публічної влади в умовах війни в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 1. С. 173-178.

4. Руденко Ю. М. Сутність податкової політики держави та вплив громадянського суспільства на її вироблення та реалізацію. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2017. № 3 (59). С. 94-99.

5. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.10.2022).

6. Про затвердження місії та Стратегічного плану Державної податкової служби України на 2022-2024 роки: наказ ДПС України від 22 листопада 2021 року № 965 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0965912-21#Text>. (дата звернення: 20.10.2022)

7. Атаманчук Н. І. Участь інститутів громадянського суспільства у формуванні податкової політики. *II Міжнародний податковий конгрес* [Електронне видання]: збірник матеріалів (м. Ірпінь, 26 листопада 2021 р.). Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. С. 917-923.

8. Десятнюк О., Марченко Л. Науково-методичні детермінанти податкової політики в умовах трансформації національної економіки. *Світ фінансів*. 2021. № 4 (69). С. 8-19.

9. Нікітішин А. О. Податкова політика як складова забезпечення суспільного розвитку. *Економічний вісник університету*. 2021. Вип. 48. С. 182-190.